

figyelései során gondolta végig századunk polgárainak sorsát. Ebből az egyetlen, személyes véletlenekből szövedő életből kereste ki azokat a mozzanatokot, melyekben általában fontos tényekre, viszonyítási pontokra tudott rámutatni, melyekben életünk során oly sokszor figyelmeztetést, tanulságot, példát és okos tanácsot találhattunk saját egyéni problémáinkra is. A Szabó Lőrinc-versben nem úgy élnek benne századunk emberének kérdései, hogy hasonlóan egy titkosíráshoz, előbb dekódolni kell az előttünk lévő szövegre; — de úgy, hogy mindnyájan, azonnal megértjük üzenetét, mert az szervezetünk, érzéseink, idegrezdüléseink nyelvén, az emberi természet nyelvén fogalmazódott.

Egy, több mint tíz éve halott költő élete, idegrezdülései így kapcsolódnak közvetlenül a miénkbe, azzal a természetességgel, mintha Szabó Lőrinc bennünk élne, a mi természetünket, a mi legszemélyesebb problémáinkat írta volna meg. A Szabó Lőrinc-költészet így minden olvasáskor sajátos lélek-vándorlásba kezd, már nem is a valaha élt ember néhai örömeit és szenvedéseit hallgatjuk, de saját egyéni életünk vívódásait találhatjuk megírva benne.

És ez a csoda csak a legnagyobbaknak sikerülhet. Illyés, vagy Juhász Ferenc tisztelgése ezt, a mindenyájunk által is, külön-külön tettenért és tettenérhető csodat ünnepelte.

Tisztelgésére jöttünk most mi is össze. Balassagyarmat büszkén tekinti magáénak is a nagy költőt. Hisz maga a költő is szeretettel emlékezett e városra, ifjúsága színhelyére. A balassagyarmati emlékek is erősen belejártak abba a szintézisbe, melyből az önmagát bemutató nagy személyiség-látomása, az élet-példát elemzésre áldozatul felmutató mű, a Tücsökzene megszületett.

A most megnyíló szerény kiállítás erre a nagy életműre szeretne emlékeztetni, és tisztelni a város nagy fia emléke előtt.

Kabdebó Lóránt

Az I. Salgótarjáni Tavaszi Tárlat 1971.

A „Grand art” a XV. század olasz quattrocento festészete úgy látszik soha nem halványuló példa marad napjaink piktúrája számára is. Nem véletlenül, mert nagy művészegyeniségek friss felszabadultságának kora volt és a mindennapi élethez, az igazsághoz közelítés volt a célja.

A quattrocento felidézése nem öncélúan történt, hanem azért mert a Tavaszi Tárlat legsikeresebb festménye a „Bábjátékosok”, a fiatal és tehetséges, Derkovits- és SZOT-díjas Lóránt János munkája e kort idézi emlékezetünkbe.

Az élet leplezetlen örömét, a kompozíció áttekinthetőségét, tisztaságát az embercsoportok hatásos összekapcsolódását, Piero della Francesca ismerte ilyen nagyszerűen. Csak jó festő képes a művészettörténet nagy tanulságait jól felmérni és ilyen mesteri módon fel is használni.

A kiállítás másik kiemelkedő szereplője ezúttal is Czinke Ferenc grafikusművész. Czinke egyre nagyobb sikereket ér el nemcsak országos, hanem külföldi bemutatókon is és egyik legjobb magyar grafikusként tartják számon. Mégsem kap egyértelmű értékelést szűkebb hazájában, Salgótarjánban. A „beavatottak” egy része újabban úgy látja, hogy fejlődésének az a vonulata, amelyet jelenleg követ és annak további eredménye, csak üres dekorativitás lehet.

Számunkra fontos és egyre összetettebb gondolattartalmakat halásosan közölni, csak a leghaladottabb formanyelv belső ismeretével lehet. Czinke ezt pontosan tudja, és éppen ő az, aki a modern formanyelvet „nekünk valóvá” teszi, megragadó balladás vallomásai a népeletről, felszabadulásunkról, az elkötelezettséget sugározza még akkor is, ha sokan ezt még direkt megjelenítés útján tudják csak értékelni, elképzelni.

A felsorolást Pataki Józseffel kell folytatni, akinck — a Cantata Profana című gobelin-terve — a műfaji törvények teljes ismeretével készült és már a karton kválitási-értékei is a mű leszövetését sugallják a város egy új, reprezentatív épületbelsője számára.

Az észak-magyarországi kiállítások helyébe lépő Tavaszai Tárlaton ez alkalommal a legjobb miskolciak is jelen voltak. Gazdag anyaggal szerepelt a festők közül Seres János, Mazsaroff Miklós és a grafikusok sem csak névjegyüket adták le. Lenkei Zoltán, Lukoskzy László, Tóth Imre legszebb lapjaikat küldték el; Feledy Gyula pedig képzőművészeti ünneppé is avatta az országos Bartók évfordulót ez alkalomra készült grafikaival.

De a tárlat értékei közé tartoztak az egri Kishonti Jenő látomásos önportréjai, Blaskó János absztrakt kompozíciói, a balassagyarmati Farkas András népi ízű festményei is. A Nógrádból származó Fábian Gyöngyvér, Bakallár József, Bojtor Károly, az itt élő Mészáros Erzsébet alkotásai a fiatalok előretöréséről szóltak. Egyenes vonalú fejlődéséről tanúskodott Somoskői Ödön. Új tarján művészeket is avatott a bemutató Kelemen István és Kerekes László személyében.

Az észak-magyarországi bemutatókon a közönség, a szervezők, a bemutató művészek jogosan hiányolták a szobrászok távolmaradását. Az új bemutató úgy látszik e téren is előrelépett. Lesenyei Márta, Dabóczi Mihály, Kiss Sándor, Varga Imre, Vasas Károly kitűnő szobrai, valamint Csohány Kálmán és Zala Tibor grafikái révén a főváros élenjáró művészei is felvonultak e tárlaton. Ez a grafika és plasztika a magyar művészet forrásainak változatosságáról, erejének növekedéséről tájékoztatott, emelte a kiállítás rangját.

A megújulásra való képesség az életrealitás jele. A város vezetői és művészei az I. Tavaszai Tárlat megrendezésével e képességüket bizonyították. Mert a megnövekedett igények kielégítését, a differenciáltságot már azzal is bizonyították, hogy meghívták a város közterein, épületbelsőiben elhelyezett művek alkotóit, az innen elszármazott művészeket. Felszámolták ezzel, az igaztalan „vidéki” jelző alkalmazásának a lehetőségét is.

Ha néhány szóban kíséreljük megvonni az I. Salgótarjáni Tavaszai Tárlat értékhatárait, úgy azt mondhatjuk: ez a legegységesebb kiállítás, amelyet eddig Salgótarjában láthattunk.

A festőknél az intenzívebb kifejezés, a gondolatibb, a dekoratívabb, az általánosabb érvényűre törekvés, a grafikusoknál a stabil értékek még újabb lehetőségekkel történő gazdagítása a jellemző. A szobrászok az összeurópai formanyelv jó tanulságait alkalmazzzák a hazai értékek ötvözésével.

Az Új Művek nemrég látott műcsarnoki bemutatóján több festőnél olyan érzése támadt a szemlélőnek, hogy vannak nonfiguratív művek, amelyek mindenképpen figuratívnak akarnak hatni, és vannak figuratívok, amelyeket akárhog is nézzük, nem azok. Vagyis nem a felismerés, a szín és formaélmény vezette ezeket a művészeket, hanem a spekuláció, ezért műveik hitelnélkülivé váltak. A Tavaszai Tárlaton is voltak képek, melyek fáradtak, szintelenek voltak. Mégis itt a művek nagyobb részénél — ez a tárlat legnagyobb értéke, a látványos hatásosságra törekvő fővárosi művészekkel szemben — a tisztább igazság keresése, a valóság, a környezet bensőségesebb, kendőzetlenebb átélése a megjelenítés teljesebb értékűsége volt a domináns.

A művész eszméléséhez, értékeinek felkutatásához, a mindennapok embere adott és ad segítséget. Ez a sokszálon mozgó bonyolult viszony itt egészségesebb, az információk szerzése közvetlen, élménykeltő, igazán demokratikus. Ez a legfőbb magyarázata a művekben a tisztább emberképnek.

Ha a közönség gazdag élményt nyújtó erejéhez, a szakmai gyarapodás gyorsulása, a teremtés nagyobb bátorsága is párosul, ha a város vezetői megtalálják a más tájról is honossá válók kötődésének módozatait, további szép sikerek várhatók a Salgótarjáni Tavaszai Tárlatokon.

Kovács Béla